

5. Zaključak doktorata (I. Botica)

U radu se donosi povijest krbavskih knezova po kronološkome slijedu od najranijega njihova spomena u 11. sve do smrti posljednjega muškoga pripadnika roda u 16. stoljeću. U središtu su potomci kneza Kurjaka, knezovi Kurjakovići, kao najistaknutiji krbavski rod. Kurjakovići su više od dva stoljeća jedini po rođenju imali pravo na naslov knezovi Krbavski (*comites de Corbavia*).

Budući da je Krbava jedna od županija srednjovjekovne Hrvatske, do kraja 12. stoljeća povremeno se u njoj bilježe krbavski župani. Od početka 13. stoljeća kada je institucionalno zaživio naslov kneza, upravna je i sudska služba u Krbavi bila u rukama Gusića koji su podrijetlom iz vranske okolice. Krajem 13. stoljeća od ostatka roda Gusića izdvaja se Kurjak koji je, zahvaljujući ženidbenoj vezi sa Šubićima Bribirskim, stekao naslov krbavskoga kneza i kneštvo nad Krbavom koje je svojim potomcima prenio u nasljedstvo. Tijekom druge polovice 14. stoljeća potomci kneza Kurjaka razdvojili su se na tri porodične grane ili koljena.

Grgurova se grana trajno iselila iz Krbave i nakon kraćih zadržavanja po Istri, Slavoniji, Ugarskoj, Veneciji i Bosni od kraja 14. stoljeća smjestila se u Šomođsku županiju. U iduća su se dva naraštaja nazivali knezovima Krbavskim, a potom po darovanome posjedu knezovima Zakanjskim i Gračeničkim. Pavlova je grana najmanje poznata i zastupljena u vrelima, a doznalo se da se jedan njezin član nazivao knezom Gradačkim. Treća, Budislavova grana, barem jednim svojim dijelom trajno je ostala vezana uz krbavsko kneštvo sve do gašenja loze u 16. stoljeću. Članovi ove grane širenjem posjeda i utjecaja povremeno se od kraja 14. do početka 16. stoljeća pojavljuju i pod drugim naslovima kao što su Čekliški, Grof, Bužanski, Humljanski, Lički, Mrsinjski te konačno Karlović, ali pritom uvijek podrazumijevaju podrijetlo od roda Kurjakovića Krbavskih.

U vremenskom slijedu, prema dostupnim vrelima, krbavski se knezovi promatraju kroz tri strukturne odrednice: prostorni smještaj, rodbinske odnose i društveni položaj. Prostorno je knezove Kurjakoviće najsnažnije obilježila Krbava. Svoje su sjedište tijekom 14. stoljeća podigli u Komiću odakle su svoj utjecaj širili na Hotuču, Liku,

Odorje, Podgorje i Luku. Budući da su težili k znatnijoj prisutnosti na prostoru južno od Zrmanje, na takoreći ličko-dalmatinskoj sponi držali su Obrovac preko kojega su upravljali stočarskim putovima i trgovinom. Na važnost toga grada za knezove Kurjakoviće upućuje činjenica da se između 1358. i 1387., kada ga nisu držali, mnogo rjeđe spominju u vrelima. Utvrđivanjem Zelengrada, Kličevca i po svoj prilici Otavca u 15. stoljeću praktično su stekli nadzor nad gornjom Bukovicom i uskim središnjim dijelom Lučke županije. To im je dijelom omogućilo da dođu u posjed brojnih čestica zemlje po Lučkoj županiji, ninskoj i zadarskoj komuni te novigradskom distriktu. Imali su kuće u Zadru. Krbavski su knezovi vrlo rano, u prvoj četvrtini 14. stoljeća, zauzeli Bag i pretvorili je u izvozno-uvoznu luku svoga kneštva. Gubitak Baga 1481. godine do te je mjere uzdrmao krbavsko kneštvo da je Karlo (III) Krbavski promijenio politiku prema kralju i pregovarao s Osmanlijama. Lika kao spona između Podgorja i Krbave tek je povremeno bila pod kontrolom knezova Krbavskih sve do 1505. godine kada je sve ličke tvrđave ratom osvojio Ivan Karlović. Susjedne Bužane nalazile su se pod Kurjakovićima u doba njihova najvećega uzleta, od 1387. do 1426. godine. Krbavski su knezovi povremeno držali utvrde po Pounju, štiteći tako s istočne strane prilaze svomu kneštvu. Upravo je u donjemu Pounju nakon sloma krbavskoga kneštva preostale svoje snage koncentrirao posljednji krbavski knez Ivan Karlović.

Izvan izravnoga dodira s krbavskim kneštvom najprije su se našli Grgurovi potomci koje je kaštelanska služba vodila prema Dobroj Kući na obroncima Papuka, Rašporu u ćićarijskoj Istri, Klisu u Hrvatskoj, Grebenu, Kozari i Mrinu u Slavoniji na granici s Bosnom, a trgovina i novčarski poslovi u Veneciji te političke veze u Ugarskoj pomogli su im da steknu zakanjsko i gračeničko dobro u Šomođskoj odnosno Križevačkoj županiji. Usponom Budislavova unuka Karla (II), višegradskoga kaštelana i dalmatinsko-hrvatskoga bana, on i njegovi potomci povremeno su ili trajno boravili u današnjoj Slovačkoj. Karlo je punih trideset godina upravljao čekliškim dobrom u Požunskoj županiji, a potvrđeno je da je imao kuću u Požunu. Njegovi sinovi i unuci, držeći se kraljica Barbare i Elizabete, stječu Dobru Njivu, Slovačku Ljupču i Brezno koje će izgubiti za Korvinova vladanja. Jedan od Karlovih potomaka vraća se sredinom 15. stoljeća u Krbavu te samostalno upravlja koreničkim dijelom sa središtem u Mrsinju.

Posljednji Kurjaković, Ivan Karlović, silom je prilika zadnjih pet godina života proveo na medvedgradskome vlastelinstvu.

Rodoslovlje knezova Kurjakovića obrađeno prema vrelima između 1298. i 1531. godine, od kneza Kurjaka do Ivana Karlovića, čini 68 imena, muških i ženskih potomaka, od kojih je barem šest nepoznata imena. Najistaknutiji su među njima Kurjak, Budislav (I), Grgur (I), Juraj (I), Butko, Karlo (II), Ivan (II), Juraj (III), Ivanka, Toma (II), Grgur (VI), Ivan (III), Karlo (IV) i Ivan Karlović. U ženidbene su sveze knezovi Krbavski očekivano ulazili mahom iz političkih i ekonomskih interesa. Posebno se pritom izdvajaju brakovi između knezova Krbavskih s jedne strane i Šubića Bribirskih, Krčkih, Zrinskih, Goričkih do kraja anžuvinske vladavine s druge strane. Za luksemburške su dinastije to bili Gorjanski, Zrinski, Bátori, Rohonci, Nelipčić. Od sredine 15. stoljeća Krbavski se žene iz obitelji Neczpály, Frankapan, Iločki, Erdödy. Ženske se predstavnice roda u radu ne navode zasebno, nego se obrađuju kronološkim slijedom prema glavnoj liniji radnje. Općenito su u vrelima znatno manje zastupljene od muških pripadnika roda. Među njima se ističu Kurjakove kćeri Jelena i Velislava, Grofove sestre Ana, Magdalena i Marija te kćeri Marija i Katarina, kći Nikole Zakanjskoga Katarina i njezine nećakinje Uršula i Jelena, potom kći Tome (II) Jelena te Karlovićeve sestre Katarina, Jelena i redovnica Uršula. U bračne veze po ženskoj liniji kneginje Krbavske stupale su po jednom s Hrvatinićem, Nelipčićem, Kokošom, Liskovačkim, Blagajskim, Zlatonosićem, Szerdahelyijem, Dombayjem, Istvánfijem, Da Lezze, a najmanje dvaput s Krčkima (Frankapanima), Zrinskima, Kladuškima i Gorjanskima.

Krbavskim je knezovima Kurjakovićima uglavnom svojstven zajednički politički stav u gotovo svim bitnim pitanjima. Primjerice, njihovo političko djelovanje obilježava ustrajna potpora kraljevskoj politici od Marije do Elizabete i njihovim čelnim pobornicima, Gorjanskima, Celjskima i Talovcima. Drugačiji se stav, onaj kneza Grgura (I), a možda i Pavla (I), slučajno ili ne, podudara s odvajanjem od roda. Važna je odlika knezova Kurjakovića i to što su se pri usponu na društvenoj ljestvici međusobno potpomagali i otvarali jedan drugomu prostor. Tako je na primjer Butko kao banovac pogurnuo rođake Karla (II) i Ivana (II) u visoke službe na dvoru.

Konačno, naglasiti valja i to da su među hrvatskim plemstvom Kurjakovići veoma dugo, više od dvjesto godina, zauzimali visok položaj, da su se među prvima izravnije povezali s Ugarskom, da su bili prvi od hrvatskih plemića s titulom kraljevskoga viteza (*miles aule regie*), da su godinama obnašali visoke dvorske službe poput meštra kraljičina dvora (*magister curiae*), kraljevskoga jelonoše ili stolnika (*magister daphiferorum*), kraljičina peharnika (*magister pincernarum*), dvorskoga župana (*curiae nostre magistri officii palatini*), da su bili hrvatski banovi (možda Butko te Karlo II. i Ivan Karlović), kraljevsju kapetani (Ivan Karlović) i banovci (Butko, Grgur VI. i Ivan Karlović), da su bili kaštelani kraljevskih gradova itd.

Krbavski su knezovi usto bili i uzgajivači rasnih konja koje su po zlato prodavali u Dubrovniku, klijenti dalmatinskih sajмова i mletačkih banaka, čuvari krune svetoga Stjepana, članovi prvoga razreda Zmajskoga reda i rimske bratovštine Sv. Duha